

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยประสบปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อม และความเสื่อมโทรมนานัปการ โดยเฉพาะกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศ เป็นศูนย์กลางของความเจริญด้านต่าง ๆ ทำให้มีความเจริญเติบโตและขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็ว มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิชาการและเทคโนโลยีสูง ผู้คนในชนบทจึงอพยพเข้ามาประกอบอาชีพเพิ่มมากขึ้น ทำให้ประชาชนในกรุงเทพมหานครเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและอยู่กันอย่างแออัด ส่งผลให้การบริการสาธารณูปโภคที่มีอยู่ไม่เพียงพอ ส่งผลให้เกิดมลพิษทางสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ตามมาอย่างมากมาย เช่น น้ำเสีย อากาศ เสียงเป็นพิษ กลิ่นเหม็นของขยะ มีปรากฏให้เห็นในชุมชนที่หนาแน่นทั่วกรุงเทพมหานคร (สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ,2532)

ปัญหาสิ่งแวดล้อมมีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมมนุษย์โดยตรง และเป็นที่ยอมรับกันว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมส่วนมากมีสาเหตุสืบเนื่องมาจากการกระทำของมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการขาดความรู้ ความตระหนัก ขาดทัศนคติ และค่านิยมที่ถูกต้องรวมทั้งขาดวินัย และขาดคุณธรรมที่พึงมีต่อสภาพแวดล้อม (สุรวิรัตน์ หมั่นขยันจิต,2536) ดังนั้นการที่จะแก้ไขหรือป้องกันปัญหาสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม จึงควรแก้ไขหรือป้องกันด้วยการสร้างความตระหนักในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อมด้วยการให้การศึกษา (วรรณา เจียรตันศิริกุล,2531)

การศึกษาเป็นกระบวนการทางสังคมอย่างหนึ่งที่รัฐจัดขึ้น เพื่อเป็นรากฐานในการส่งเสริมและพัฒนาสมาชิกในสังคมนั้น โดยมีหลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดทิศทาง ทั้งนี้เพราะหลักสูตรเป็นเสมือนหัวใจของการศึกษาที่ใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน(วิจิตร ศรีสะอ้าน,2517) ในเรื่องของ สิ่งแวดล้อมก็เช่นกัน การให้การศึกษาแก่ประชาชนในเรื่องสิ่งแวดล้อมอย่างทั่วถึงจะเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติที่ถูกต้องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เพราะ

ปัญหาสิ่งแวดล้อมเกิดจากน้ำมือมนุษย์ ในการแก้ปัญหาจึงต้องมุ่งไปที่มนุษย์ (เช่นใจ เลาหวนิช, 2520) โดยกลุ่มที่ควรเน้นเป็นพิเศษ คือกลุ่มเด็กในวัยเรียนที่กำลังเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต การเปลี่ยนแปลงที่พฤติกรรมของประชาชนในกลุ่มนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ถาวร และมีประโยชน์ต่อชุมชนระยะยาว (มานิต เรืองรัตน์, 2525)

การแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมด้วยการจัดการศึกษา นับเป็นการแก้ปัญหาที่ต่อเนื่องระยะยาว ที่สุด เพราะคนไทยตราบใจที่ปัญหาสิ่งแวดล้อมยังไม่มากกระทบก็ถือว่าไม่ใช่ปัญหาของคน เพราะฉะนั้นจะต้องเปลี่ยนทัศนคติ ค่านิยมที่ว่าไม่ใช่เรื่องของคนออกไปจากจิตใจเด็ก ๆ เสียแต่วันนี้ โดยเน้นให้เกิดบทบาทและจิตสำนึกรับผิดชอบด้านสิ่งแวดล้อม (อุบลพงษ์ วัฒนเสรี, 2529)

การที่จะแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมได้นั้นจะต้องพร้อมใจกันเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบางอย่าง ซึ่งลัดดาวัลย์ กัณหาสุวรรณ (2534) ได้กล่าวไว้ ดังนี้

1. เปลี่ยนจากการแข่งขันมาเป็นการร่วมมือ
2. เปลี่ยนจากการให้การศึกษาโดยการฝึกให้คนทำตาม มาเป็นรู้จักสร้างสรรค์
3. เปลี่ยนจากการมองปัญหาของตนเอง มาเป็นมองทุกอย่างเป็นปัญหาโลก
4. เปลี่ยนจากการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมาเป็นเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

กรมสามัญศึกษา ในฐานะผู้จัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ได้ตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างยิ่ง จึงจัดให้มีเนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อมทั้งในระดับมัธยมต้น และมัธยมปลาย โดยสอดแทรกอยู่ในวิชา วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา สุขศึกษา ภาษาไทย และศิลปะ โดยสาระสำคัญในหลักสูตรมัธยมศึกษาฉบับปรับปรุง 2533 มีจุดมุ่งหมายในเรื่องสิ่งแวดล้อมในระดับมัธยมศึกษา ดังนี้คือ เพื่อให้เข้าใจสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมในชุมชน สามารถเสนอแนวทางพัฒนาชุมชน ภูมิใจในการปฏิบัติตนตามบทบาทและหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และเสริมสร้างสิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลป วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของตน

นอกจากนี้กรมสามัญศึกษายังได้กำหนดเป็นนโยบายให้สถานศึกษาในสังกัดถือปฏิบัติ ทั้งยังได้ส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดทำโครงการต่างๆเช่น โครงการปลูกและอนุรักษ์ไม้ยืนต้น โครงการจัดกิจกรรมสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม “วันสิ่งแวดล้อมไทย” และ

โครงการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ เป็นต้น โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี 2532 เป็นต้นมาอีกทั้งยังมีการจัดประกวดโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่มีการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมดีเด่นอีกด้วย

โรงเรียนสารวิทยา เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ที่ได้รับรางวัลด้านสิ่งแวดล้อม 3 ปีติดต่อกัน (ปีพ.ศ. 2537-2539) โดยโรงเรียนมีจุดมุ่งหมายสำคัญในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นบุคคลที่เติบโตเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ ให้เป็นผู้มีคุณธรรม ศีลธรรม และจริยธรรมอันดีงาม มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งตระหนักในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เป็นผู้ที่มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่สมบูรณ์ และมีความเป็นเลิศทางวิชาการ โรงเรียนจึงได้จัดทำโครงการต่าง ๆ ขึ้นภายในโรงเรียน โดยเฉพาะโครงการด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงวิธีการจัดโครงการสิ่งแวดล้อม ในโรงเรียนสารวิทยา ซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมที่ได้รับรางวัลดีเด่นด้านสิ่งแวดล้อม จากกรมสามัญศึกษา 3 ปีติดต่อกัน ซึ่งจะได้ทราบว่างโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมอย่างไร จึงทำให้ได้รับรางวัล เพื่อจะนำผลวิจัยในครั้งนี้ไปเป็นแนวทางให้โรงเรียนอื่น ใช้เป็นแม่แบบในการจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการจัดโครงการสิ่งแวดล้อมที่จัดขึ้นในโรงเรียนสารวิทยา (โรงเรียนที่ได้รับรางวัลด้านสิ่งแวดล้อมประจำปี 2537-2539) ในด้านวัตถุประสงค์ ลักษณะของโครงการ การดำเนินงาน บุคลากร กิจกรรม งบประมาณ ผลที่ได้รับ รวมทั้งปัญหา ในการจัดทำโครงการ

ขอบเขตของการวิจัย

1.แหล่งของข้อมูลในการวิจัยครอบคลุม ข้อมูลเอกสาร แผนงานโครงการ และรายงานผลการดำเนินงาน รวมทั้งข้อมูลจากการสัมภาษณ์และสังเกตการดำเนินงานจาก ผู้บริหาร ครู และนักเรียน

2.ประเด็นที่ศึกษา ครอบคลุมการจัดโครงการสิ่งแวดล้อมในด้านวัตถุประสงค์ ลักษณะของโครงการ การดำเนินงาน บุคลากร กิจกรรม งบประมาณ ผลที่ได้รับ รวมทั้งปัญหาในการจัดทำโครงการ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

โครงการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน หมายถึง การดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวกับการให้
ประสบการณ์ เรื่องสิ่งแวดล้อม เพื่อปลูกฝังทัศนคติ ความรับผิดชอบ รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการ
ป้องกันแก้ไข และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้แก่นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียน

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการ โรงเรียนสารวิทยา

ครู หมายถึง ครูผู้รับผิดชอบโครงการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

นักเรียน หมายถึง นักเรียนผู้เข้าร่วมโครงการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

รางวัลสิ่งแวดล้อม หมายถึง รางวัลการประกวดกิจกรรมรณรงค์การรักษาสิ่งแวดล้อม
ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการทั่วประเทศ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อใช้เป็นต้นแบบให้โรงเรียนมัธยมอื่น ๆ จัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมให้เกิด
ประสิทธิภาพ
2. เพื่อทราบแนวทางสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดโครงการสิ่งแวดล้อม พัฒนาการจัด
โครงการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนอื่น ๆ ต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย